

Comunitatea WatchDog.MD

Studiu de caz

SUMMITUL NATO DE LA BUCUREȘTI

Autor: Diana Benea

Februarie 2023

Rezumat.

Unul dintre evenimentele majore ale lunii noiembrie 2022 a fost Reuniunea miniștrilor de Externe ai NATO, care a avut loc la București, pe 29-30 noiembrie, unde liderii occidentali au fost chemați să evalueze implementarea [conceptului strategic al NATO](#), adoptat în vară la Madrid, și să discute cum poate Occidentul să ajute Ucraina în războiul în care a fost antrenată. În prezenta analiză, ne-am propus să aflăm cum a ajuns subiectul dat să fie prezentat de [principalele canale TV de la Chișinău](#), nu înainte de o mică prezentare a subiectului.

În calitate de studiu de caz am ales reflectarea în știri a Summitului NATO de la București. Evenimentul este relevant și pentru Republica Moldova, deoarece țara noastră a participat în calitate de parte invitată.

În urma analizei a 28 materiale realizate de cele mai urmărite televiziuni din Republica Moldova (RM), am semnalat cazuri de dezinformare, manipulare și greșeli din neglijență care au contribuit la distorsionarea informației. Posturile monitorizate au fost împărțite în cinci categorii, în funcție de cât de mult s-au apropiat/îndepărtat acestea de relatarea obiectivă a evenimentului. În cadrul studiului nu au fost monitorizate posturi TV care au ignorat tema abordată (categoria 1).

Categoriile posturilor monitorizate:

Categoria 2: Cei care s-au plasat cel mai departe de faptele reale și au reluat narațiuni propagandistice sau au apelat la varii procedee de manipulare și dezinformare: RTR Moldova și Primul în Moldova (Categoria2). Acestea sunt și posturile a căror emisie a fost suspendată ca măsură de „securizare a spațiului informațional național”. În cazul acestor posturi am constatat o tendință de dezinformare, ascunsă preponderent „în detalii”.

Categoria 3: Printre cei care au admis erori la redactarea știrilor, prezentând detalii inexacte sau au admis „neglijențe” care au dus la denaturarea mesajelor: Moldova1 și TV8. Chiar dacă de această dată abaterile nu denotă vreo tentă propagandistică, acestea pot influența mai mult sau mai puțin perceperea corectă a informațiilor.

Categoria 4: Pro TV Chișinău, Prime, NTV Moldova au reflectat subiectul relativ neutru și corect, fără să-i acorde totuși prea multă atenție. Și aceste posturi au admis mici scăpări, dar care nu au fost apte să influențeze mesajele principale ale evenimentelor.

Categoria 5: Reflectare obiectivă Jurnaliștii de la Jurnal TV au acordat cea mai mare atenție și cel mai mult timp de emisie summitului NATO de la București. Într-una din zilele reuniunii, postul dedică reuniunii un pachet care ocupă aproape o treime din jurnal.

În cadrul studiului au fost oferite recomandări pentru reporteri și redactori pentru a crește calitatea informării și a contribui la contracararea dezinformării pe subiecte importante. La fel ca și în cazul altor analize, am constatat prezența unei politici editoriale conștiente de preluare a narațiunilor propagandei Kremlinului la unele posturi de televiziune. În mod special se referă în acest caz la RTR Moldova și Primul în Moldova.

CANALELE CU AUTORITATE VS CELE DE PROPAGANDĂ **subiectul în presa străină**

Venită pe fondul îngrijorării occidentale față de prelungirea războiului și de provocările energetice ale iernii, reuniunea miniștrilor de Externe ai NATO a fost ocazia reafirmării unității Alianței și sprijinului ferm pentru Ucraina.

„Rusia poartă întreaga responsabilitate pentru acest război” - această poziție a fost susținută atât de miniștrii de Externe a statelor NATO în declarația semnată cu acest prilej, cât și separat de Secretarul General al Alianței, Jens Stoltenberg, Secretarul de Stat SUA, Antony Blinken, ministrul ucrainean de Externe, Dimitro Kuleba, și gazda reuniunii.

Reuniunea a fost marcată de mai multe premiere care i-au sporit importanța, inclusiv, pentru țara noastră, care și-a delegat pentru prima dată ministrul de Externe la un asemenea eveniment. Și asta deoarece, alături de Georgia, Bosnia și Herțegovina, Republica Moldova a fost invitată în calitate de „stat partener” al Alianței. Finlanda și Suedia au fost prezente la eveniment în calitate de candidați la aderare „într-o fază avansată”.

Printre evaluările și deciziile importante luate de miniștrii NATO la București au fost: adoptarea unor planuri concrete în cazul unui atac rusesc; hotărârea de a sprijini și Ucraina, indiferent de durata războiului; acceptarea Ucrainei ca membră a NATO doar în condițiile păstrării suveranității sale; decizia de a susține „acum, cât nu e prea târziu” - Republica Moldova, Georgia, Bosnia și Herțegovina.

NARAȚIUNI PE CARE LE RESUSCITĂ ȘI OBIECTIVELE ACESTORA **subiectul în presa internațională**

Evenimentele de la București au servit drept motiv de difuzare a mesajelor de propagandă, iar, potrivit presei românești, „trolii ruși” nu au stat deoparte și au falsificat grosolan imagini și sloganuri, ba chiar au inventat proteste împotriva trupelor NATO în România și împotriva ajutorului oferit Ucrainei, folosind în acest scop imagini de la diverse proteste anterioare. Totodată, propaganda rusă a folosit și promovat politicieni români controversați, ale căror mesaje sunt în linie cu interesele Moscovei.

Narațiunile promovate activ de propaganda pro-Kremlin:

- Războiul declanșat de Rusia în Ucraina nu este problema NATO, iar trupele americane nu au ce căuta în România.
- Forțele NATO au fost aduse în România să o ajute să anexeze Republica Moldova și o parte a teritoriului Ucrainei
- Guvernarea de la Chișinău vrea să forțeze intrarea Republicii Moldova în NATO
- Occidentul a înarmat Ucraina începând cu 2014, pentru a o împinge la război împotriva Rusiei, etc.

„Amenințările NATO”

Majoritatea acuzațiilor legate de NATO sunt mituri deja demascate, după cum notează și colega noastră, Ecaterina Mișcișina, în cercetarea sa CARTOGRAFIEREA NARAȚIUNILOR RUSEȘTI DESPRE RĂZBOIUL DIN UCRAINA, realizată sub auspiciile universității Stony Brook, New York.

Poziția anti-NATO este o perspectivă cultivată de ani de zile de mass-media susținută de Kremlin, care a început să se contureze cel mai evident după anexarea Crimeii 2014, când Alianța a apărut în doctrina militară rusă ca principalul inamic al țării. Kremlinul inoculează idei precum că:

- NATO nu este o alianță defensivă și este un potențial agresor, pentru că are mijloacele de a ataca Rusia prin bazele sale din Europa, și folosește Ucraina ca să se poată apropia de Rusia.
- NATO și SUA (care, conform narațiunii rusești, ar fi puterea care „controlează NATO”) reprezintă o amenințare care obligă Rusia să riposteze,
- SUA spionează Rusia folosind Ucraina, și poate chiar să atace Flota rusă din Marea Neagră folosind o bază militară în sudul Ucrainei.

În analiza ce urmează, ne-am propus să aflăm dacă vreuna din aceste narațiuni a animat careva din știrile din presa moldovenească. Încercăm să explicăm ce anume a aflat din toate cele întâmplare publicul din Republica Moldova care se informează din materialele televiziunilor locale. Anume ale celor mai vizionate, potrivit Barometrului socio-politic, posturi TV de la Chișinău, monitorizate de WatchDog.MD.

„SUMMITUL NATO ” LA POSTURILE TV DE LA CHIȘINĂU Dezinformarea se ascunde în... detalii

Subiectul nu a trecut fără atenție la nici una din principalele televiziuni din Republica Moldova (*Jurnal TV, Moldova1, Prime, TV8, Pro TV, Primul în Moldova, NTV, RTR*), chiar dacă unii i-au acordat doar câteva rânduri, iar alții mai multe știri. Pentru un tablou mai clar, vedeți tabelele de mai jos, și o clasificare scurtă, care arată care dintre mediile monitorizate s-au apropiat/îndepărat cel mai mult de relatarea obiectivă a evenimentelor.

Nivelul de reflectare a evenimentului în presa locală

- clasament pe categorii

I.	Nu au ilustrat în niciun fel evenimentul.	—
II.	S-a situat cel mai departe de faptele reale, reluând narațiuni propagandistice sau apelând la varii procedee de manipulare și dezinformare.	RTR Moldova Primul în Moldova
III.	Au admis erori la redactarea știrilor, oferind (intenționat sau neintenționat) detalii inexacte sau eronate, apte să influențeze perceperea corectă a informației.	Moldova1 TV8

IV.	Au reflectat subiectul relativ neutru și corect, fără să-i acorde totuși prea multă atenție, analiză.	Pro TV Chișinău Prime NTV Moldova
V.	A redat subiectul la modul cel mai detaliat.	Jurnal TV

Nivelul de reflectare a evenimentelor în presa locală **Analiza detaliată**

CATEGORIA II
RTR Moldova, Primul în Moldova

RTR Moldova

*Până la suspendarea emisiei postului (ca măsură de „securizare a spațiului informațional național”), știrile RTR Moldova cu greu puteau fi găsite pe Internet, chiar dacă postul are și un site oficial, și pagină pe youtube. Din materialele plasate pe Facebook, am identificat **trei știri**.*

Știrea (TC 39.31) difuzată de RTR Moldova (mai departe RTRM) în cea de-a doua zi a reuniunii NATO, începe pe un ton aparent neutru și echilibrat, însă cea mai mare parte a materialului nu are nicio legătură cu summit-ul propriu-zis și este dedicată mai mult declarațiilor Kremlinului.

Din prima parte a știrii aflăm, printre altele, că miniștrii de Externe ai țărilor NATO „au discutat modalitățile de a spori sprijinul pentru Ucraina”, că „aderarea Ucrainei la NATO nu este o prioritate”, și că SUA și aliații săi au investit „miliarde de dolari în ajutorul acordat Ucrainei”, „în special, sub formă de arme”, dar și că ministrul ucrainean de Externe a cerut statelor NATO să majoreze acest ajutor militar. Iar aici se încheie practic știrea dedicată summitului NATO.

În continuarea materialului, RTRM citează în detaliu o postare de pe Telegram a purtătoarei de cuvânt a Ministerului rus de Externe, preluând practic ad litteram textele agențiilor rusești (ria.ru, aif.ru, sputnik, lenta.ru) care, cu această ocazie, au promovat intens ideea că Rusia este o forță pacificatoare, care procedează în Ucraina la fel cum a procedat NATO în Serbia și că Alianță nu este o forță defensivă.

Pe final, RTRM susține că Rusia „atacă structurile administrației militare și sistemelor energetice” ale Ucrainei începând cu octombrie 2022, și sugerează că acesta ar fi doar un „răspuns la atacul podului din Crimeea”, pe care partea ucraineană nu îl recunoaște. Materialul se încheie astfel tot cu una din narațiunile Moscovei, potrivit cărora Rusia a venit să aducă pacea în Ucraina, care este „singura vinovată pentru vărsările de sânge pe teritoriile sale”.

Scoase din context și folosite de Rusia drept „argumente” pentru agresiunea sa în țara vecină, aceste informații nu pot servi drept background în știrea dedicată reuniunii NATO.

În aceeași zi, RTRM mai prezintă o știre (TC 42.55) la temă, de această dată, un material în general, neutru, conține de facto câte un fragment din declarațiile ministrului moldovean de Externe și a Secretarului General NATO.

Ministrul moldovean este citat cu declarația în care spune că Moldova este o țară neutră, însă neutralitatea nu înseamnă autoizolare(...) În timp ce Stoltenberg vorbește despre îngrijorările comune de securitate „în special, în regiunea Mării Negre și a Balcanilor de Vest”, și faptul că alianții sunt decizi să crească sprijinul pentru partenerii „afectati de presiunea rusă”, inclusiv pentru Republica Moldova.

Știrea precedă un material dedicat „parteneriatului strâns” dintre China și Rusia în sectorul energetic și intenția Beijingului de a „aprofunda” acest parteneriat.

RTRM revine la subiect și a doua zi după încheierea summitului, de această dată cu o știre (TC 42.10) care relatează, printre altele, despre deciziile summitului în legătură cu relația NATO - China, temă ignorată de majoritatea canalelor moldovenești.

Știrea nu uită să precizeze că NATO „este dispusă să sporească sprijinul pentru Bosnia, Herțegovina, Georgia și Republica Moldova”, dar se concentrează, în special, pe ajutorul militar „fără precedent” oferit Ucrainei, și prezintă fragmente din declarațiile în acest sens ale liderului NATO și ale șefului diplomației americane, dar și reacția premierului ucrainean, care mulțumește pentru ajutor și cere „sisteme moderne de apărare aeriană, Patriot”.

Nu am regăsit în materialele RTRM în niciuna din știri declarațiile de condamnare a acțiunilor Rusiei - Declarația ministrilor de externe NATO, sau principalele declarații ale liderului Alianței sau a Secretarului de Stat din SUA și doar fragmentar câteva din concluziile reuniunii NATO.

Recomandări:

În cazul revenirii în emisie, recomandăm postului:

- Să evite canalele rusești de propagandă ca sursă de informare, acestea fiind folosite pentru a promova idei și perspective care încalcă valorile și drepturile fundamentale ale democrației și ale societăților libere și deschise.
- Să se documenteze mai riguros, să caute informații care sunt obiective și să se asigure că evaluează cu atenție sursele de informații înainte de a le accepta ca fiind adevărate. Limbajul folosit în știre trădează pe alocuri că aceasta a fost tradusă din limba rusă. Unele știri sunt vizibil preluate din presa rusă oficială.
- Să indice sursele materialelor video folosite. Foarte des în locul etichetelor stă un singur tag: youtube, care, evident, este o încălcare a legislației audiovizuale.
- Să acorde mai multă atenție pentru redarea contextului și background-ului fără de care multe evenimente își pot pierde sensul și conotațiile.
- Să păstreze (la volum minim) vocea originală a vorbitorilor, chiar dacă dublează citatele video alese. Sincroanele folosite în știrile RTR Moldova sunt în 90% de cazuri

acoperite în totalitate de vocea moderatorului. Cum nu auzim vocea vorbitorului, este dificil să calificăm traducerile drept autentice sau nu.

Primul în Moldova

Reuniunea NATO de la București nu le-a atras decât foarte puțin atenția redactorilor de la postul Primul în Moldova, care s-au limitat să prezinte doar două relatări scurte, de mai puțin de un minut fiecare. Acest spațiu redus rezervat evenimentului a fost suficient însă pentru a intercala în relatarea despre faptele reale - mesaje distorsionate, care reverberează cu narațiunile din presa rusă de propagandă.

Pe 29 noiembrie, Primul în Moldova prezintă un studio/intro extrem de scurt, pe care îl folosește doar pentru a deschide un grupaj de știri externe. Informațiile se referă la o singură afirmație a Secretarului de stat al SUA, precum că „administrația Biden a prevăzut un buget de 1 miliard 100 milioane de dolari pentru a sprijini sectorul energetic din Ucraina și Republica Moldova”.

O altă relatare foarte scurtă (V/O 25:43-26:15) deschide și ea un grupaj de externe. Știrea abundă de interpretări eronate, care apar în felul în care sunt alese cuvintele care distorsionează mesajele autentice. Ideea că Alianța trece în ofensivă se inoculează printr-o simplă jonglare cu termeni: „NATO își va extinde prezența în regiune - de la Marea Neagră până la Marea Baltică” „Alianța intenționează să-și sporească prezența în Europa de Est”.

Fără context și fără precizarea importantă că aceste acțiuni sunt un răspuns la atacurile Rusiei, aceste informații pot crea impresii false, menite să promoveze una din narațiunile preferate ale Kremlinului, precum că „NATO nu mai este o alianță defensivă”, iar „Occidentul folosește în mod deliberat înarmarea Ucrainei pentru a amenința Rusia”.

Primul în Moldova afirmă, în schimb, că Washingtonul ar fi „sugerat că partea Europeană a NATO ar trebui să se implice într-o confruntare hibridă cu Beijingul” – o altă afirmație eronată neacoperită de vreun citat real, care se află în rezonanță cu națiunile Moscovei, precum că: „NATO este controlat de SUA” și că „Alianța reprezintă o amenințare care obligă Rusia să riposteze”, iar „China și Rusia sunt cele mai bune prietene în opoziția lor față de Occident”.

Recomandări:

Recomandările sunt în mare parte aceleași ca și în cazul în cazul RTR Moldova:

- Să redea cu exactitate materialul factologic, să evite falsurile și să folosească doar date relevante și corecte, fără scoaterea lor din context și interpretări eronate.
- Să evite canalele rusești de propagandă ca sursă de informare.
- Să respecte normele deontologice și legislația în vigoare.

Moldova 1

Moldova 1 (M1) prezintă cinci știri în legătură cu evenimentul analizat, fapt ce ar sugera o acoperire suficientă. Totuși, două dintre acestea sunt scurte Voiceover-uri, iar una se repetă în jurnale două zile la rând. M1 prezintă relativ echilibrat evenimentele. Totuși, în mod surprinzător, cu toate că este vorba de postul public de televiziune, M1 îi acordă evenimentului mai puțină atenție față de alte posturi, deși ar fi vorba de interesele țării și relațiile Republicii Moldova cu NATO.

În prima zi a reuniunii, pe 29 noiembrie, M1 a prezentat, în jurnalul de peste zi, un scurt V/O, REUNIUNE NATO LA BUCUREȘTI, în care anunță că Republica Moldova participă în premieră la reuniunea miniștrilor de Externe din țările membre ale Alianței. Printre multiplele detaliile care ni se oferă, nu aflăm totuși care este, de fapt, scopul acestei întruniri.

În jurnalul de Prime Time, în schimb, regăsim deja un material desfășurat, SUMMITUL NATO, LA BUCUREȘTI, căruia i se alocă și prima poziția în jurnal și o relatarea destul de complexă a faptelor. Suntem informați de această dată și cu privire la scopul acestei reuniuni: „NATO s-au reunit pentru a discuta despre provocările generate pe Flancul Estic de războiul Rusiei împotriva Ucrainei”.

Pe post de mesaj central este folosită declarația liderului Alianței, precum că „NATO va continua să fie alături de Ucraina atât timp cât va fi nevoie”. Iar în calitate de citate video sunt prezentate principalele declarații din prima zi a reuniunii, în care:

- Secretarul General NATO, Stoltenberg: Alianța „crește gradul de pregătire al trupelor sale” ca răspuns la invazia Rusiei în Ucraina.
- Șeful diplomației americane, Blinken: SUA vor sprijini România, regiunea la Mării Negre fiind „o componentă critică a apărării NATO”.
- Ministrul de Externe al României, Aurescu, optează pentru implementarea cât mai rapidă a deciziilor summitului de la Madrid, menite să apere Flancul de Est.

Este amintit și că, în cadrul unei întrevederi cu Blinken, președintele român a subliniat necesitatea sprijinului pentru Republica Moldova.

Pe 30 noiembrie, știrea dedicată reuniunii NATO sprijină Ucraina (TC 03:20 - 05:53) apare din nou în primele minute ale jurnalului principal, iar mesajul central este că membrii Alianței „au promis să ofere în continuare sprijin militar și economic Ucrainei pentru a rezista în fața invaziei ruse”. Acesta este, în fond, și sensul fragmentelor din declarațiile alese de M1 din adresările liderului NATO și cea a șefului diplomației americane. În știre, apare și ministrul ucrainean de Externe, Dmitro Kuleba, cu o adresare în care cere tehnică militară pentru a lupta în condiții de iarnă.

Spre final, M1 amintește că miniștrii de Externe ai statelor NATO au adoptat „o rezoluție prin care condamnă războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei, în mod deosebit atacurile împotriva populației și infrastructurii civile, precum și șantajul energetic practicat de Moscova”.

Cu toate că a fost o premieră importantă pentru Moldova, participarea Republicii Moldova la Reuniunea NATO (TC 09:49 - 11:11) s-a bucurat de un loc mult mai puțin important în jurnalul din a doua zi a summitului.

Din materialul scurt și fără titlu aflăm doar că vicepremierul moldovean a solicitat, la București, „sprijinul NATO pentru consolidarea sectorului de securitate și apărare națională în conformitate cu noile evoluții și cerințe”.

Urmează, fără vreo introducere, un fragment din declarația lui Stoltenberg, care afirmă, printre altele, că a discutat recent cu Maia Sandu despre extinderea parteneriatului cu NATO, în condițiile în care RM „vrea să-și păstreze neutralitatea”.

Succes la Summitul NATO (TC 05:08- 06:08), este o știre scurtă, redactată în baza a două postări a ministrului Popescu pe canalul său Telegram. Însă doar prima dintre acestea se referă la summit.

În timp ce alte canale i-au acordat postării o atenție deosebită, preluând inclusiv declarația video a lui N. Popescu, M1 s-a mulțumit să-l citeze într-un Voiceover, care trădează cel puțin lipsa de „seriozitate” pe care a manifestat-o televiziunea publică în raport cu acest subiect.

Recomandăm M1 să manifeste mai multă atenție pentru:

- Declarațiile importante, iar în cazul dat, mai ales Declarația miniștrilor de Externe, în care se conține poziția de principiu ale țărilor membre ale Alianței. Deși, aparent, documentul nu ar avea legătură directă cu Republica Moldova, acesta comportă repercusiuni asupra sa, ținând cont de poziția sa geografică și puterea de impact a forțelor care le implică un eveniment ca cel relatat.
- Conținutul jurnalelor, evitarea repetițiilor. Repetarea aceluiași material în două jurnale de prime time două zile la rând este un lucru inadmisibil pentru un post serios de televiziune.
- Editarea textelor. Am notat mai multe deficiențe care pot duce la înțelegerea greșită a mesajelor, precum: Interpretare eronată a datelor; traduceri inexacte; limbaj de lemn, care distorsionează sensul, ca în exemplu: Ex.: „Iohannis a subliniat necesitatea sprijinului partenerilor pentru Republica Moldova” etc.
- Editarea video, care trădează și ea o anumită neglijență, prezentând adesea imagini alese arbitrar, fără legătură cu evenimentul.
- Sursa imaginilor video, care nu este indicată în nici una din știrile de referință, fapt ce constituie o încălcare a legislației audiovizuale în vigoare, dar și o lipsă de respect pentru spectatori.

TV 8

TV8 s-a situat printre televiziunile care au realizat tocmai patru știri: una în ajunul summitului, două în prima zi a reuniunii și una în ziua următoare. Cu părere de rău, am constatat însă că, așa sau altfel, materialele prezentate au conținut date greșite și erori regretabile.

Relatăriile în legătură cu evenimentul vizat încep la TV8 deja în ajunul summitului, când postul prezintă o știre scurtă, Reuniune NATO, la București (TC 06:55 - 08:45). Știre se bazează pe un fragment (preluat de la postul românesc Digi24) din interviul acordat pe marginea

reuniunii de ministrul român de Externe și pune accentul pe faptul că principalele teme ale întrunirii va fi sprijinul acordat Ucrainei de către Alianță și securitatea energetică a regiunii.

Ulterior, moderatoarea enumeră ceea ce Aurescu a numit „premierele” acestui summit, printre care și participarea șefului diplomației de la Chișinău. Aici, însă, urmează o eroare gravă comisă de TV8 atunci când numesc Republica Moldova, Georgia, Bosnia și Herțegovina - aliați, adică, „membri” ai Alianței, fapt care este un fals.

Pe 29 noiembrie, în prima zi a reuniunii, în știrea Noi ajutoare pentru Ucraina (TC 08:30 - 11:04), summitul NATO de la București este amintit doar în trecere. Din material, aflăm că țările NATO au promis că vor susține Kievul, iar SUA va acorda un ajutor financiar substanțial pentru ca Ucraina „să țină piept distrugerilor făcute de armata rusă”.

Limbajul știri, și anume intro-ul, este și de această dată umbrit de contradicții, căci afirmă că, cităm: „contrar așteptărilor, nu au fost înregistrate atacuri masive cu rachete asupra infrastructurii energetice ucrainene”. Cine și de ce „așteaptă” aceste „atacuri masive”, dar și de ce acestea „nu s-au produs” - nu aflăm din știre.

O bună parte a materialului, reprezintă (cum ne sugerează și textul știrii „NATO trimite ajutoare și bani Kievului”) încercarea TV8 de-a face o listă a ajutoarelor pe care a decis Alianța să le acorde Ucrainei. Totuși, TV8 nu informează care au fost ultimele decizii ale NATO în acest sens și nu face o trecere în revistă a contribuțiilor de până acum ale Alianței. Ceea ce auzim este o enumerarea a unor decizii luate, în diferite perioade, de diverse state europene, unele dintre care nici nu sunt deocamdată membre ale Alianței, cum este cazul Suediei. Astfel, ajutoarele deja primite de Ucraina din partea Franței și Slovaciei sunt puse pe aceeași tavă cu promisiunea de ajutor, anunțată cu două săptămâni mai devreme de Suedia - stat care este doar candidat la aderare la NATO. Alte ajutoare oferite până la ora difuzării știrii de alți membri NATO nu sunt amintite.

Spre finalul știrii, redactorii TV8 afirmă că purtătorul de cuvânt al lui Putin, D.Peskov, ar fi declarat că „Despre negocieri nici nu poate fi vorba”. Acest citat este scos din context. În realitate, declarația din ziua respectivă suna asa: „Acum, nu mai este posibilă nicio negociere, pentru că partea ucraineană o neagă cu desăvârșire”.

TV8 prezintă totuși și o știre în legătură mai strânsă cu ministeriala, ba chiar una deosebit de importantă (deși apare a doua ca ordine), fiind dedicată deciziilor reuniunii în raport cu RM.

Știrea intitulată Promisiune de ajutor de la NATO (TC 13:29 - 17:22) reprezintă o transmisiune de la București a „trimisului special” TV8, Cristina Lujan (preînregistrată, probabil, căci se referă la conferința susținută de Jens Stoltenberg ca la ceva care abia urmează să se producă). Astfel, deducem că postul a acordat totuși o atenție specială evenimentului, iar motivele pentru care a plasat știrea mai jos în jurnal au fost, cel mai probabil, de ordin tehnic.

Materialul care urmează, Reuniune importantă la București (TC 14:56 - 17:22), repetă de facto tezele anunțate de corespondent, ilustrându-le cu fragmente din declarațiile oficialilor. Liderul NATO, iar apoi ministrului român de Externe, dar și Secretarul de Stat al SUA sunt prezentați în fragmente video în care se referă la Republica Moldova. Se menționează faptul că țara trebuie ajutată în lupta sa cu provocările economice și energetice, generate de războiul din Ucraina, și că NATO și aliații săi sunt pregătiți să-i ofere acest sprijin practic.

TV8 prezintă o știre și în ultima zi a summitului, reunind sub titlul Mai mult suport din partea NATO (TC 12:37 - 15:57) subiecte care nu neapărat au o vreo legătură între ele. Reporterii plasează în rând cu suportul la care se așteaptă Republica Moldova din partea Alianței - declarația ministrului moldovean de Externe, precum că „Neutralitatea nu înseamnă autoizolare, demilitarizare..”. etc.

TV8 a mers însă și într-o direcție greșită și a confundat „neutralitatea” Republica Moldova cu „ne- militarizarea” ei, cum ne anunță prezentatoarea în intro-ul știrii. Chiar și cu particula „ne” în față, termenul de „militarizare” își păstrează conotațiile negative, iar în contextul unei țări ca Moldova, sună neavenit. În schimb, rimează perfect cu narativele propagandistice, care vin să insinueze că „NATO vrea să înarmeze Republica Moldova și să o folosească în război cu Rusia” sau că „Guvernarea de la Chișinău vrea să forțeze intrarea Republica Moldova în NATO” etc. Este cu atât mai ciudat să descoperim un asemenea limbaj la un post pro-democratic, ca TV8, care nu are reputație că ar promova mesaje pro-Kremlin.

Recomandări

Sugerăm postului să manifeste mai multă atenție pentru:

- Documentare, pentru a evita falsuri grave, precum „Moldova - stat „aliat” etc. - erori inadmisibile pentru un post de televiziune cu autoritate, cum este TV8.
- Declarațiile importante, iar în cazul dat, mai ales Declarația miniștrilor de Externe, un document fundamental al reuniunii ignorat de TV8.
- Formule de exprimare, dar și evitarea unor expresii din arsenalul presei de bulevard, precum „primul om în NATO” etc.
- Redactarea/editarea textelor. Am semnalat greșeli de genul: „șeful diplomației de la București, Antony Blinken.
- Informații, multe dintre care sunt redatate doar aproximativ, știrbind astfel din credibilitatea acestora. De ex.: „un expert american a declarat pentru SkyNews”, etc.
- Totodată, în contextul unor afirmații „tari”, precum că „sunt „așteptate” noi atacuri asupra infrastructurii ucrainene”, neindicarea exactă a surselor, reprezintă o afirmație manipulativă susceptibilă de a crea panică.
- Sursele video, unele dintre care nu sunt indicate sau sunt indicate greșit.
- Redarea contextului și background-ului fără de care multe evenimente își pot pierde sensul și conotațiile.

Prime a prezentat trei știri în legătură cu Reuniunea ministerială NATO de la București, una în ajunul summitului și câte una în zilele următoare. Evenimentul a fost redat cu acuratețe, fără abateri serioase, cu doar câteva mici erori, dar care nu au influențat sensul mesajelor principale.

Știrea din 28 noiembrie, Reuniune NATO la București (TC 08:23 - 11:50), anunță desfășurarea, la București, a „celui mai important eveniment al NATO, de după summitul de la Madrid” și începe cu mesajul liderului Alianței: „NATO este aici și vom face tot ce este necesar pentru a apăra toți aliații (...) și „de a face față Rusiei” în Bosnia-Herțegovina,

Moldova și Georgia”. Materialul continuă în aceeași cheie și, cu toate că, de facto, nu este vorba la modul direct despre Ucraina, în imagini este prezent bicolorul ucrainean.

Știrea folosește fragmente din declarațiile principale ale zilei și se încheie cu trecerea în revistă a agendei reuniunii și nu uită să amintească și prezența ministrului moldovean la eveniment.

Prima zi a reuniunii miniștrilor de externe a statelor NATO - Prime îi acordă evenimentului aproape patru minute, subliniindu-i astfel importanța. Postul preferă să relateze evenimentele în funcție de proximitatea lor și cu accentul pe participarea Republica Moldova la eveniment (o arată și titlu știrii Moldova, pe agenda reuniunii NATO). În acest sens, este prezentat și un fragment din declarația a președintelui român, care salută faptul că această premieră are loc la București.

Materialul, echilibrat și bine documentat, conține majoritatea declarațiilor importante ale zilei.

Și în cea de-a doua zi a reuniunii, într-o știre intitulată NATO sporește ajutoarele, Prime s-a axat, în principal, pe așteptările Moldovei de la acest summit și ajutoarele promise în depășirea crizelor generate de război și diminuarea dependențelor față de Rusia.

Este menționat și faptul că Republica Moldova a participat la o asemenea reuniune în calitate de partener, iar șeful diplomației de la Chișinău subliniază că Moldova nu țintește să fie membră NATO, dar că vrea să-și fortifice capacitățile de apărare.

Prime nu uită să informeze și despre faptul că participanții la forum au arătat o declarație comună în care „arată că Rusia poartă responsabilitate pentru războiul din Ucraina” - fără să ofere totuși prea multe detalii.

Prime încearcă, totodată, să liniștească spectatorii cu faptul că „potrivit analizelor de la Chișinău, țara noastră nu este amenințată de un scenariu militar în săptămânile și în lunile următoare”.

Materialul se încheie cu reacția Moscovei la reuniunea NATO, fiind citată (doar pe text) purtătoarea de cuvânt al ministerului rus de Externe, Zaharova, cu afirmația că „Occidentul atrage Moldova într-o campanie anti-rusă, după un scenariu asemănător celui ucrainean”.

Recomandări:

- Să manifeste mai multă grijă pentru redactare și formularea corectă, întru evitarea unor erori și, respectiv, a dezinformării.
- Să manifeste mai multă atenție la traducerea sincroanelor. Unul dintre fragment din declarația lui Stoltenberg nu este tradus/titrat și rămâne în engleză. Din fericire, nu este cea mai importantă dintre declarații citate și pare a fi o scăpare de ordin tehnic.
- Să utilizeze formule neutre de încheiere a știrilor, dând preferință unor informații de background și context. Să încheie materialul cu poziția uneia dintre părți (cum s-a întâmplat în ultima știre dedicată summitului) este un procedeu de manipulare, egal cu „să-i subliniezi” importanța.

Pro TV Chișinău

Pro TV a realizat în total, trei știri dedicate reuniunii NATO de la București, una în prima zi a summitului și două în următoarea.

NATO va intensifica ajutorul pentru Ucraina pe timpul iernii, anunță Pro TV în debutul relatării dedicate primei zile a Reuniune NATO la București (TC 10:17 - 13:45).

Știrea începe cu declarația liderului NATO care subliniază că: „NATO va apăra fiecare centimetru din Ucraina(...)”, Pro TV prezintă și un fragment din declarația președintelui României, care salută prezența în premieră a Republica Moldova la reuniunea NATO. Într-un alt Sincron, Iohannis cere „mai multă forță de apărare pe Flancul Estic”.

Pe final, materialul precizează că miniștrii statelor NATO au adoptat și o Declarație comună în care condamnă acțiunile Rusiei și reafirmă sprijinul pentru Ucraina.

Printre momentele importante de pe agenda summitului, Pro TV găsește timp și pentru ambianțe impresionante, care vin să coloreze narațiunea: avioanele de vânătoare însoțesc zborul lui Secretarului General NATO; Stoltenberg care deschide ministeriala NATO, lovind cu „ciocanul președintelui” etc.

În cea de-a doua zi a summitului, Pro TV Chișinău prezintă două știri. Prima, NATO crește sprijinul pentru RM (TC 06:29 - 09:10), este dedicată declarațiilor de la finalul reuniunii, cu accentul pe relația NATO – Republica Moldova, Georgia, Bosniei Herțegovina. În declarațiile liderului NATO, aflăm că aliații s-au angajat să crească sprijinul pentru cei trei parteneri, așa încât să nu fie „prea târziu, cum s-a întâmplat cu Ucraina”.

Urmează poziția Chișinăului și sincronul cu ministrul Nicu Popescu, cu declarația sa că „deși este o țară neutră”, Republica Moldova nu poate să rămâne indiferentă față de războiul început de Rusia în Ucraina, iar guvernul de la Chișinău vrea să fie pregătit pentru orice situație.

„Fără extindere NATO către Ucraina” și „ajutor substanțial pentru Kiev în ajunul iernii” - acestea sunt potrivit Pro TV Chișinău, principalele decizii luate de miniștrii NATO reuniți la București, cărora le dedică o a doua știre din jurnalul din 30 noiembrie, Reuniunea NATO, ziua a doua (TC 09:11 - 11:21)

Știrea cu principalele declarații ale zilei se încheie cu replica Guvernului de la Moscova, în care Maria Zaharova spune că prin ajutorul acordat Ucrainei NATO prelungește conflictul. Pro TV preferă să reducă mesajul Moscovei la o singură propoziție și nu-i lasă nici ultima replică oficialilor ruși. Jurnaliștii preferă să încheie cu un scurt background că summitul de la București este primul evenimentul de acest fel care are loc „pe Flancul Estic” de la invazia rusă în Ucraina.

Recomandări:

- Să folosească diacritice la traducerea citatelor și declarațiilor folosite, pentru a le face mai inteligibile și ușor de citit și înțeles pentru publicul moldovenesc, suficient de „alintat” cu știrile de limbă rusă, care traduc și dublează cu voce toți vorbitorii.

NTV Moldova

NTV Moldova a realizat un singur material, neutru și echilibrat, în legătură cu reuniunea de la București. Totuși, așa cum evită să prezinte subiectul mai detaliat, postul poate fi suspectat de o formă subtilă de manipulare prin omisiunea unor informații esențiale.

Pe 30 noiembrie, în materialul său, Reuniunea miniștrilor de externe ai NATO, NTV Moldova a preferat să se axeze strict pe participarea în premieră a Republica Moldova la sesiunea dedicată țărilor partenere din cadrul ministerialei NATO.

În materialul său, NTV Moldova prezintă pe larg declarațiile lui Nicu Popescu, în care acesta afirmă că țara noastră este și ea afectată de invazia Federației Ruse, dar nu intenționează să adere la alianțe militare, deși neutralitatea sa „nu înseamnă autoizolare, demilitarizare sau indiferență față de ceea ce se întâmplă în lume”.

NTV Moldova a prezentat și un fragment din declarațiile Secretarului General al Alianței, care dă asigurări că Republica Moldova va beneficia de tot sprijinul statelor NATO, care însă nu-i va încălca principiul de neutralitate.

Recomandări:

- ***Să acorde mai multă spațiu unor subiecte importante, ca cel analizat, prezentarea selectivă a faptelor și ignorarea unor informații esențiale fiind o formă de manipulare/dezinformare.***
- ***Să acorde mai multă atenție documentării subiectelor, pentru a evita omiterea unor declarații importante.***
- ***Să acorde mai multă atenție surselor video, o bună parte dintre care nu sunt indicate sau sunt indicate greșit (Exemplu: youtube)***

Jurnal TV

Jurnal TV este televiziunea care a acordat cea mai mare atenție și cel mai mult timp de emisie summitului NATO de la București. Redacția de știri a postului a reușit performanța să redacteze și să prezinte cu această ocazie 7 materiale: unul în ajunul summitului, 2 - în prima zi și 4 - în următoarea zi a reuniunii. Totodată, Jurnal TV este și una din puținele televiziuni care organizează o transmisiune de la București, încredințându-i corespondentului său la București nu numai să expună principalele puncte din agenda reuniunii, dar și să adreseze direct întrebări în conferințele de presă a înalților oficiali.

Ciclul de știri dedicate reuniunii de la București începe în ajunul summitului cu o știre anunț, Stoltenberg, la București (TC 11:15 - 15:21), care conține o transmisiune de la Cotroceni, a corespondentului Jurnal TV - gest care scoate la iveală seriozitatea cu care a tratat Jurnal TV acest eveniment. În incursiune sa (care pare să fie o transmisiune Live), reporterul descrie agenda Secretarului General al NATO - o descriere, poate, prea amănunțită pentru publicul de la Chișinău – după care urmează câteva fragmente din declarațiile lui Jen Stoltenberg și ale lui Klaus Iohannis, ce pot fi rezumate următoarele mesaje, pe care le vor regăsi în fond și în relatările din zilele următoare:

- Nu putem să-l lăsăm pe Putin să câștige;
- În fața invaziei rusești, NATO va căuta modalități să sprijine în continuare Ucraina, dar și alte țări afectate, precum Republica Moldova;
- România de a crește cheltuielile destinate apărării, va susține Ucraina, dar și Republica Moldova, pentru a depăși dificultățile de ordin social, economic și energetic generate de război”.

În prima zi a reuniunii, Jurnal TV prezintă un singur material Summit NATO, la București (TC 01:35 - 05:08) dedicat evenimentului.

„NATO este aici, este vigilentă și este pregătită să apere fiecare centimetru de teritoriu aliat” începe cu ton solemn prezentatorul jurnalului, citând declarațiile Secretarului General al NATO. Materialul punctează mai multe din momentele importante ale zilei, accentuând faptul că Alianța își va crește prezența pe Flancul Estic”.

Jurnal TV prezintă fragmente din declarațiile lui Stoltenberg și ale președintelui Iohannis, care salută prezența Republica Moldova la reuniune. Din text mai aflăm că a fost abordat și subiectul crizei energetice și evaluate „stadiul proiectelor bilaterale strategice”, „care permite României să fie un furnizor de energie în regiune”.

În jurnalul din 29 noiembrie, Jurnal TV mai plasează o știre în legătură indirectă cu reuniunea, Blinken, la expoziția „Noi, Poporul” (TC 31:27 - 33:39) Deși se referă la programul cultural al vizitei a Secretarul de Stat al SUA, știrea se încheie un background care prezintă câteva momente generale despre reuniunea NATO.

În cea de-a doua zi a summitului, postul dedică evenimentului patru știri (TC 09:15-21:33), care sunt toate, cu excepția primului material, introduse de corespondentul Jurnal TV la București.

În transmisiunea de la București, corespondentul prezintă cele întâmplate drept „zi istorică pentru Republica Moldova”, căci participarea sa la reuniune „a fost necesară pentru a înțelege care sunt cele mai mari necesități ale sale în aceste momente de criză”. Jurnalista

citează apoi mai multe din declarațiile ministrului moldovean de Externe, precum că Chișinăul poartă discuții cu NATO în „sensul fortificării capacităților de apărare”, dar și că rezolvarea pașnică este „singura posibilă” în cazul conflictului transnistrean.

Prima știre din grupajul prezentat de corespondent, Neutralitatea nu înseamnă autoizolare (TC 09:15 - 14:19), începe cu declarația Secretarului General Adjunct al NATO, Mircea Geoană, (citată pe CARTON), potrivit căruia, Alianța i-ar putea acorda Moldovei „perspectiva de a face parte din spațiul european și NATO”.

După care, apare Nicu Popescu cu declarația precum că „neutralitatea Republica Moldova nu înseamnă autoizolare (...)”. Față de alte posturi, Jurnal TV citează, pe text, și explicația lui Popescu, precum că „societatea civilă dezbată posibilitatea de a revizui acest principiu” (al neutralității), dar că, deocamdată, „acest lucru nu a fost transformat într-un „proces politic”.

Știrea conține și întrebarea adresată de reporterul Jurnal TV ministrului român al Apărării, potrivit căruia victoria Ucrainei în război „ar putea fi o premisă favorabilă și pentru rezolvarea conflictului transnistrean.”

NATO intenționează crească sprijinul pentru „partenerii afectați de presiunea rusă” - Bosnia-Herțegovina, Georgia și Moldova.

În cea de doua incursiune, NATO: Susținem ferm Ucraina (TC 14:20 - 16:53), corespondentul de la București citează pe scurt principalele declarații ale Secretarului General al NATO și ale Secretarului de Stat al SUA, după care urmează fragmente din conferințele de totalizare susținute de cei doi.

Pe text, este citată declarația de reprezentantul MAE rus, Maria Zaharova, precum că „miniștrii de externe ai NATO ar fi confirmat o lipsă de interes pentru soluționarea războiului din Ucraina, negând că ar comite „acte criminale”

Jurnal TV nu lasă să se încheie știrea cu declarația Moscovei, și citează datele Forbes Ucraina, precum că Rusia a cheltuit deja \$82 mld. în acest război.

În încheierea package-ului, postul prezintă, într-o știre separată, Stoltenberg, răspuns pentru Jurnal TV (TC 19:07 - 21:33), întrebarea pe care reporterul său a adresat-o personal Secretarului General al NATO, și anume: „care sunt capacitățile NATO de a reduce din pericolul de securitate pentru Republica Moldova” și răspunsul oficialului, precum că:

- Moldova este un partener NATO, care dorește să lucreze îndeaproape cu Moldova, „evident, respectând faptul că Republica Moldova nu dorește să adere la NATO și vrea să-și păstreze neutralitatea.”

Recomandări

Canalul ar câștiga mult dacă:

- Ar putea acorda o atenție mai mică detaliilor (celor care sunt mai puțin relevante) și mai multă atenție sintezelor, pentru a contura astfel mai clar tabloul de ansamblu. Este important să se acorde atenție detaliilor, dar acest lucru trebuie făcut într-un mod care să-l ajute pe spectator să se orienteze în fluxul informațional. De exemplu, într-una din zile, postul dedică evenimentului un pachet de știri, care ocupă aproape o treime din jurnal. Din cauza abundenței de date, referințe și declarații, aceste informații pot fi destul de greu de digerat.
- Ar acorda mai multă atenție editării textului, evitând expresiile prea oficioase, limbajul de lemn al discursurilor oficiale. Jurnalismul are rolul de a furniza informații importante și relevante pentru publicul larg, iar utilizarea unui limbaj formal poate face ca aceste informații să pară greoaie, dificil de înțeles și plictisitoare pentru telespectatori.

CONCLUZIE:

În concluzie, conchidem că cele mai apropiate în reflectarea realităților din actualitatea internațională în cazul temei monitorizate au fost posturile Jurnal TV, Pro TV, și Prime care au redat și analizat subiectul cel mai detaliat, clar și fără mesaje distorsionante.

Au făcut un efort considerabil pentru a reda subiectul TV8, Moldova 1, posturi care, însă, au prezentat detalii inexacte sau și-au permis „neglijențe” ce au dus la o oarecare denaturare a mesajelor. Acest gen de abateri nu denotă vreo tentă propagandistică. Pentru a preveni pe viitor astfel de situații, sugerăm respectarea recomandărilor descrise în fiecare caz în parte.

Cei care au prezentat evenimentele la modul cel mai detaliat a fost de această dată jurnaliștii de la Jurnal TV, care au acordat subiectului cea mai mare atenție și cel mai mult timp de emisie. Totodată, Jurnal TV este și una din puținele televiziuni care a organizat o transmisiune în direct de la București. Corespondentul Jurnal TV nu numai a expus principalele puncte din agenda reuniunii, dar a reușit să adreseze direct întrebări înalților oficiali. La fel ca și în cazul altor analize, am constatat prezența unei politici editoriale conștiente de preluare a narațiunilor propagandei Kremlinului la unele posturi de televiziune. În mod special se referă în acest caz la RTR Moldova și Primul în Moldova.

Această analiză este valabilă pentru acest studiu de caz concret și nu recomandăm extrapolarea concluziilor asupra politicilor redacționale în sens mai larg.

Materialul a fost elaborat de Comunitatea WatchDog.MD, în cadrul proiectului „Consolidarea calității și capacității de informare a presei independente”, implementat cu sprijinul Fundației Naționale pentru Democrație (National Endowment for Democracy). Conținutul prezentat este responsabilitatea Comunității WatchDog.md și nu reflectă neapărat viziunea donatorului.